

1. Kakšno sodno varstvo imam v vaši državi kot žrtev kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali to varstvo vključuje odškodnino?**a. Civilno pravo**

Komur so z ravnanjem nemške gospodarske družbe kršene pravice, lahko pri nemških civilnih sodiščih začne sodni postopek zoper to družbo. Pristojno sodišče je načeloma tisto, na območju pristojnosti katerega ima svoj sedež tožena gospodarska družba. Dejanski sedež gospodarske družbe je statutarni sedež, kraj njene glavne uprave ali njen glavni sedež. Ta mednarodna pristojnost nemških sodišč izhaja iz Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Uredba Bruselja). Več informacij o tej uredbi je na voljo [tukaj](#).

Če tožena gospodarska družba nima sedeža v Evropski uniji ali državi pogodbenici Luganske konvencije z dne 30. oktobra 2007 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, lahko mednarodna pristojnost nemških sodb izhaja iz nemškega civilnega procesnega prava, zlasti zakona o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung, v nadaljnjem besedilu: ZPO). V skladu s členom 32 ZPO je lahko zadeva predložena nemškemu sodišču, če je bil vsaj del nezakonitih dejanj storjen v Nemčiji. Šteje se, da so bila dejanja izvršena na kraju, kjer je delal storilec (kraj izvršitve kaznivega dejanja – Handlungsort), in na kraju, kjer je bila kršena zakonsko zaščitena pravica oškodovanca (kraj vzročnega dogodka – Erfolgsort).

Te pristojnosti se uporabljajo tudi v tožbah, ki so jih vložile osebe, ki niso državljani Evropske unije in ne prebivajo na ozemlju Unije.

Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Uredba Rim II), določa, v okviru katerega nacionalnega pravnega sistema se lahko uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz škodnih dejanj. V skladu s to uredbo je pravo, ki se običajno uporablja, pravo države, v kateri škoda nastane, ne glede na državo, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, in ne glede na državo ali države, v katerih so nastale posredne posledice (člen 4(1) Uredbe Rim II). Več informacij o pravu, ki se uporablja, je na voljo [tukaj](#).

Nemška pravila civilnega postopka vsebujejo instrumente, ki omogočajo združevanje tožb različnih tožnikov, kot je združitev strank (Streitgenossenschaft) (glej člen 59 in naslednje ZPO). V skladu s členom 59 ZPO lahko več oseb skupaj toži ali je toženih z isto tožbo, če so en pravni subjekt glede na predmet spora ali imajo pravico ali obveznost na enaki dejanski ali pravni podlagi.

Nemčija je leta 2018 uvedla mehanizem kolektivnih ugotovitev tožb (Musterfeststellungsklage) za primere, v katerih so bile z dejanjem ene gospodarske družbe kršene pravice velikega števila potrošnikov. Posebej usposobljeni organi za varstvo potrošnikov lahko v določenih pogojih vložijo kolektivno ugotovitveno tožbo, s katero sodišče pojasni bistvena dejstva in pravna vprašanja, na katerih temeljijo zahtevki vseh potrošnikov. Z vložitvijo kolektivne ugotovitvene tožbe se prekine zastaralni rok za individualne tožbe potrošnikov, vpisane v register tožb (potrošniki lahko tako počakajo na rezultat kolektivne ugotovitvene tožbe brez tveganja, da bi izgubili svoje pravice). Potrošniki lahko svoje tožbe v register tožb vpisujejo brezplačno. Ugotovitvena tožba (o bistvenih dejstvih in pravnih vprašanjih) je zavezujoča za gospodarske družbe in potrošnike, vpisane v register. Gospodarska družba bo po ugotovitveni sodbi v korist potrošnikov verjetno prostovoljno pripravljena plačati odškodnino. Če ni pripravljena plačati prostovoljno, lahko potrošniki, vpisani v register tožb, na podlagi te ugotovitvene tožbe izterjajo svoje dolgove v sodnem ali izvensodnem postopku.

b. Prekrškovno pravo

Gospodarskim družbam se lahko v skladu z zakonom o prekrških (Gesetz über Ordnungswidrigkeiten) naložijo denarne kazni v višini do 10 milijonov EUR, če na primer član njihove uprave stori kaznivo dejanje; to velja tudi za kršitve človekovih pravic, ki so jih zagrešile gospodarske družbe. Če ima gospodarska družba premoženjsko korist, ki jo je pridobila s prekrškom, se lahko naloži višja denarna kazen.

V koalicijskem sporazumu nemške vlade za 19. zakonodajno obdobje je določena reforma zakona o kaznih za gospodarske družbe. Njegovo izvajanje je v pripravljalni fazi.

2. Ali v vaši državi obstajajo posebna pravila za hude kršitve človekovih pravic? Ali se ta pravila uporabljajo za kazniva dejanja zoper okolje ali hude oblike izkoriščanja delovne sile?

Nemška zakonodaja o nepogodbeni odgovornosti ne vsebuje posebnih določb za hude kršitve človekovih pravic. Če huda kršitev človekovih pravic povzroči kršitev individualnih pravic, pa se lahko vseeno uporablja splošna zakonodaja o nepogodbeni odgovornosti. Člen 823(1) civilnega zakonika (Bürgerliches Gesetzbuch) na primer določa, da mora tisti, kdor namerno ali iz malomarnosti povzroči smrt, telesno poškodbo, okvaro zdravja, okrnitev svobode, premoženjske škode ali prizadene katero koli drugo pravico druge osebe, povrniti škodo in plačati obresti. V primeru kaznivih dejanj zoper življenje, telo, človekovo zdravje, svobodo, premoženje ali katero koli drugo pravico ni kazensko odgovorna le tista oseba, ki je neposredno povzročila škodo, temveč tudi vsakdo, ki ni sprejel potrebnih in razumnih ukrepov za preprečitev škode, storjene tretjim osebam, če je zaradi njega nastalo tveganje (t. i. obveznost zavarovanja v prometu – Verkehrssicherungspflicht).

Na področju okoljske odgovornosti v zasebnem pravu so predvideni tudi posebni primeri škodne nevarnosti, za katere se odgovarja, v primeru kršitev pravic posameznikov, zlasti v členu 1 in naslednjih zakona o okoljski odgovornosti (Umwelthaftungsgesetz), členu 25 in naslednjih zakona o atomski energiji (Atomgesetz), členu 32 in naslednjih zakona o genski tehnologiji (Gentechnikgesetz) in členu 89 zakona o upravljanju voda (Wasserhaushaltsgesetz).

Z vidika kazenskega prava hude kršitve človekovih pravic spadajo tudi med splošna kazniva dejanja. Hude oblike izkoriščanja delovne sile so opredeljene kot kazniva dejanja na primer v skladu s členom 233 kazenskega zakonika (Strafgesetzbuch, v nadaljnjem besedilu: StGB) (trgovina z ljudmi zaradi izkoriščanja delovne sile).

Da bi se zagotovile dostojne življenjske razmere, zlasti za prihodnje generacije, je s kazenskim pravom urejeno tudi varstvo okolja. Določbe nemškega kazenskega zakonika (člen 324 in naslednji), ki so primarna kazenskega zakonodaja (Kernstrafrecht) v Nemčiji, zajemajo celovito varstvo voda, zraka in tal kot bistvenih elementov okolja. To temeljno varstvo dopolnjujejo različne kazenske določbe sekundarne kazenske zakonodaje (Nebenstrafrecht), ki hkrati zagotavljajo varstvo živalskih in rastlinskih vrst. Prav tako se upoštevajo številne zahteve evropskega prava, da bi se varstvo okolja spoštovalo kot čezmejna naloga.

3. Sem žrtev kršitve človekovih pravic zaradi dejavnosti evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije. Ali imam dostop do sodnega varstva v vaši državi, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Kakšni so pogoji za uveljavljanje pravnih sredstev zaradi kršitve mojih pravic? Kje lahko dobim dodatne informacije?

Komur so z ravnanjem nemške gospodarske družbe kršene pravice, lahko pri nemških civilnih sodiščih začne sodni postopek zoper to družbo. Pristojno sodišče je načeloma tisto, na območju pristojnosti katerega ima svoj sedež tožena gospodarska družba. Dejanski sedež gospodarske družbe je statutarni sedež, kraj njene glavne uprave ali njen glavni sedež. Ta mednarodna pristojnost nemških sodišč izhaja iz Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (Uredba Bruselja). Več informacij o tej uredbi je na voljo [tukaj](#).

Če tožena gospodarska družba nima sedeža v Evropski uniji ali državi pogodbenici Luganske konvencije z dne 30. oktobra 2007 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah, lahko mednarodna pristojnost nemških sodb izhaja iz nemškega civilnega procesnega prava, zlasti zakona o pravdnem postopku (Zivilprozessordnung, v nadaljnjem besedilu: ZPO). V skladu s členom 32 ZPO je lahko zadeva predložena nemškemu sodišču, če je bil vsaj del nezakonitih dejanj storjen v Nemčiji. Šteje se, da so bila dejanja izvršena na kraju, kjer je delal storilec (kraj izvršitve kazniviga dejanja – Handlungsort), in na kraju, kjer je bila kršena zakonsko zaščitena pravica oškodovanca (kraj vzročnega dogodka – Erfolgsort). Te pristojnosti se uporabljajo tudi v primeru tožb, ki so jih vložile osebe, ki niso državljani Evropske unije in ne prebivajo na ozemlju Unije.

Uredba (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Uredba Rim II), določa, v okviru katerega nacionalnega pravnega sistema se lahko uveljavljajo pravice, ki izhajajo iz škodnih dejanj. V skladu s to uredbo je pravo, ki se običajno uporablja, pravo države, v kateri škoda nastane, ne glede na državo, v kateri se je zgodil dogodek, ki je povzročil nastalo škodo, in ne glede na državo ali države, v katerih so nastale posredne posledice (člen 4(1) Uredbe Rim II). Več informacij o pravu, ki se uporablja, je na voljo [tukaj](#).

Več informacij je na voljo [tukaj](#).

4. Ali lahko varuh človekovih pravic, organi za enakost ali nacionalne institucije za človekove pravice podpirajo žrtve kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile evropske nadnacionalne gospodarske družbe zunaj Evropske unije? Ali lahko ti organi preučijo moj primer, če nisem državljan EU ali ne živim v EU? Ali v vaši državi obstajajo druge javne službe (kot je inšpektorat za delo ali varstvo okolja), ki lahko preučijo moj primer? Kje lahko dobim informacije o svojih pravicah?

Nemška nacionalna kontaktna točka za spodbujanje smernic OECD za določanje transfernih cen deluje kot pritožbeni organ za izvensodno reševanje sporov. Sedež ima na zveznem ministrstvu za gospodarstvo in tehnologijo, njena naloga pa je ozaveščanje in učinkovito izvajanje smernic OECD. Kdor lahko prepričljivo izkaže pravni interes, lahko na nacionalni kontaktni točki vložijo pritožbo v zvezi s kršitvami smernic OECD, ki jih je domnevno zagrešila mednarodna gospodarska družba. Nacionalna kontaktna točka obravnava prejete pritožbe in če jim ugodí, udeležencem v postopku ponudi pomoč v obliki pravnega postopka ali mediacije, da dosežejo dogovor o spornih vprašanjih. Ta točka je med drugim pristojna za pritožbe, vložene zaradi nezadostnega spoštovanja človekovih pravic in nezadostnega upoštevanja človekovih pravic pri zagotavljanju potrebne skrbnosti, kot je opredeljena v smernicah OECD. Revidirana različica smernic OECD iz leta 2011, ki vsebuje posebna priporočila glede spoštovanja človekovih pravic v gospodarskih družbah, izrecno temelji na vodilnih načelih Združenih narodov o podjetništvu in človekovih pravicah.

Nacionalna kontaktna točka usklajuje svoje dejavnosti in odločitve v skladu z medresorskim odborom za smernice OECD. V tem medresorskem odboru je zastopanih sedem drugih zveznih ministrstev. Drug forum za izmenjavo stališč je delovna skupina o smernicah OECD. V ta organ so poleg predstavnikov vseh zveznih ministrstev, ki so člani medresorskega odbora za smernice OECD, vključeni tudi predstavniki podjetniških združenj, sindikatov in nevladnih organizacij.

Več informacij o postopku vložitve pritožbe pri nacionalni kontaktni točki (vključno z informacijami o prejetih pritožbah in načinu njihovega obravnavanja) je na voljo na nemškem spletišču nacionalne kontaktne točke, povezava pa je [tukaj](#).

5. Ali vaša država evropskim nadnacionalnim gospodarskim družbam nalaga obveznosti, da vzpostavijo pritožbene mehanizme ali storitve mediacije za kršitve, ki so posledica njihovih poslovnih dejavnosti? Ali se te obveznosti uporabljajo tudi za kršitve, ki so se zgodile zunaj Evropske unije? Kdo je pristojen za spremljanje teh dejavnosti v vaši državi? Ali so na voljo javna poročila z informacijami o delovanju sistema pritožbenih mehanizmov in storitev mediacije?

Nemška vlada je v „Nacionalnem akcijskem načrtu za gospodarske družbe in človekove pravice za obdobje 2016–2020“ (v nadaljnjem besedilu: akcijski načrt) izrazila svoje pričakovanje, da bodo vse gospodarske družbe ustrezno vključile postopek potrebne skrbnosti na področju človekovih pravic v svoje poslovne dejavnosti v Nemčiji in po vsem svetu, kar pomeni tudi zunaj Evropske unije. To pričakovanje ne pomeni pravne obveznosti. V akcijskem načrtu je potrebna skrbnost na področju človekovih pravic opredeljena na podlagi petih temeljnih elementov. Eden od njih je vzpostavitev pritožbenega mehanizma za gospodarske družbe.

V akcijskem načrtu je poudarjena vloga nevladnih pritožbenih mehanizmov, gospodarske družbe pa so spodbujene, da v teh mehanizmi sodelujejo ali jih vzpostavijo. Opredeljene so nekatere zahteve za vzpostavitev in delovanje nevladnih pritožbenih mehanizmov. Pritožbeni mehanizmi bi morali biti med drugim različno zasnovani glede na ciljno skupino. Ob vzpostavitvi novih mehanizmov in uporabi obstoječih je treba paziti, da zagotavljajo pošten, uravnotežen in predvidljiv postopek, ki je dostopen vsakomur, na kogar bi to lahko vplivalo. Postopek bi moral biti čim bolj pregleden za udeležene stranke in skladen z mednarodnimi standardi na področju človekovih pravic. Nekatere nemške gospodarske družbe so že vzpostavile notranje ali sektorske pritožbene mehanizme, da bi lahko njihovi zaposleni in zunanje osebe vložile pritožbe zoper kršitve človekovih pravic.

Zvezna vlada je z letnimi raziskavami, opravljenimi med letoma 2018 in 2020, na podlagi znanstvenih standardov preučila napredek, ki ga gospodarske družbe dosegajo pri izvajanju sistema potrebne skrbnosti na področju človekovih pravic. Te raziskave bodo zagotovile empirične ugotovitve o tem, ali so gospodarske družbe z več kot 500 zaposlenimi vzpostavile pritožbene mehanizme in ali ti mehanizmi izpolnjujejo svojo nalogo. Rezultati spremljanja v okviru akcijskega načrta so prav tako pomembni za razpravo zvezne vlade o nadaljnjih ukrepih k sedanjemu akcijskemu načrtu. Če se bo s spremljanjem v okviru akcijskega načrta pokazalo, da manj kot 50 % zadevnih gospodarskih družb izpolnjuje zahteve akcijskega načrta v smislu potrebne skrbnosti gospodarskih družb, bo zvezna vlada v skladu z akcijskim načrtom razmislila o sprejetju dodatnih pravnih ukrepov. V koalicijskem sporazumu sedanje zvezne vlade je določeno tudi, da je od obsežnega in učinkovitega pregleda akcijskega načrta odvisno, ali bo lahko zvezna vlada sprejela pravne ukrepe in se zavzela za predpise na ravni EU.

Člani partnerstva za trajnostni tekstil (Bündnis für nachhaltige Textilien) z več akterji poskušajo zagotoviti učinkovite pritožbene mehanizme v celotnih svetovnih vrednostnih in dobavnih. Zato si različni udeleženci v okviru strokovnih skupin za pritožbene mehanizme izmenjujejo informacije in ustrezne praktične primere. Poleg tega je to partnerstvo začelo sodelovati s fundacijo Fair Wear Foundation, ki je dejavna na področju pritožbenih mehanizmov v sedmih državah proizvajalkah tekstila.

V okviru nemškega razvojnega sodelovanja se zdaj podpirajo projekti za izboljšanje delovnih pogojev v tekstilni industriji v Bangladešu, Mjanmaru/Burmi in Pakistanu. Dejavnosti v okviru teh projektov vključujejo tudi pripravo in izvedbo strategij za učinkovite pritožbene mehanizme.

Vladne organizacije, ki izvajajo pobude nemškega razvojnega sodelovanja, so v okviru pojma človekovih pravic zveznega ministrstva za gospodarsko sodelovanje in razvoj uvedle pritožbene mehanizme: Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit GmbH (nemška družba za mednarodno sodelovanje; v nadaljnjem besedilu: GIZ) kot gospodarska družba v lasti zvezne države ter KfW Entwicklungsbank kot spodbujevalna banka in institucija javnega prava sta že leta 2013 vzpostavili pritožbene mehanizme na področju človekovih pravic. Leta 2017 sta se jima pridružila dva višja zvezna organa, in sicer zvezni inštitut za geoznanost in naravne vire (Bundesanstalt für Geowissenschaften und Rohstoffe; v nadaljnjem besedilu: BGR) in nacionalni meroslovni inštitut (Physikalisch-Technische Bundesanstalt; v nadaljnjem besedilu: PTB).

Pritožbeni mehanizmi so javno dostopni, obravnavajo pa tudi pritožbe v zvezi z dejavnostmi zunaj Evropske unije. GIZ, KfW, BGR in PTB na zahtevo zagotovijo ministrstvu informacije o prejetih pritožbah.

Tudi Deutsche Investitions- und Entwicklungsgesellschaft mbH (nemška družba za naložbe in razvoj; DEG), ki je hčerinska družba KfW, ima od leta 2014 vzpostavljen lastni pritožbeni mehanizem.

V Nemčiji so na voljo naslednji mehanizmi za izvensodno reševanje sporov (za postopke na nacionalni kontaktni točki za smernice OECD za določanje transfernih cen, glej vprašanje 4):

V postopku mediacije je tretja oseba pozvana samo zato, da posreduje pri mirni rešitvi spora, in nima pooblastil za sprejemanje odločitev. Mediacija je lahko dostopen način za reševanje sporov in načeloma ni povezana z določenim področjem. Zato se lahko uporabi na vseh področjih, na katerih lahko nastanejo spori.

Nemčija ponuja tudi možnost reševanja sporov, v katerem tretja oseba strankama poda (nezavezujoč) predlog, na podlagi katerega se sprejme odločitev. Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov (Gesetz über die alternative Streitbeilegung in Verbrauchersachen) ureja posebno obliko reševanja sporov pri potrošniških pogodbah. Ta zakon zagotavlja potrošnikom prikladen in brezplačen način reševanja sporov, gospodarskim družbam pa mehanizem za obravnavanje pritožb potrošnikov, ki izboljšuje njihov ugled in preprečuje pravdne postopke.

Poleg tega se lahko uporabi arbitražni postopek (izvensodno reševanje sporov), če se stranki tako dogovorita.

Več informacij o možnostih mediacije je na voljo [tukaj](#).

6. Ali imam posebne pravice, če sem ranljiva žrtev, ki išče pravno varstvo zaradi kršitve človekovih pravic, ki jo je zagrešila gospodarska družba? Ali imam možnost dostopa do pravne pomoči in pod katerimi pogoji? kateri stroški bodo kriti s pravno pomočjo? Ali imam dostop do pravne pomoči pod enakimi pogoji, tudi če nisem državljan EU ali ne živim v EU?

Nemška zakonodaja o civilnem postopku vsebuje različne mehanizme, s katerimi se olajša dostop do nemških civilnih sodišč. Tožniki lahko na primer zaprosijo za pravno pomoč, če ne morejo plačati stroškov postopka (člen 114 ZPO in naslednji). Po preučitvi osebnega in ekonomskega položaja prosilca ter njegovih možnosti za uspeh v postopku se stroški postopka in nagrada odvetnika pokrijejo delno ali v celoti, in sicer odvisno od prosilčevih potreb, če postopek ni zlonameren. Tudi tuje fizične osebe lahko zaprosijo za pravno pomoč v sodnih postopkih v Nemčiji. Do pravne pomoči so upravičene tudi pravne osebe s sedežem na ozemlju Evropske unije – na primer združenja žrtev – vendar pod pogoji, določenimi v nemškem civilnem zakoniku.

Z Direktivo 2003/8/ES se poskuša izboljšati dostop do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih.

Zadnja posodobitev: 28/07/2020

Strani v jezikih držav članic pripravljajo posamezni nacionalni organi, njihov prevod pa zagotavlja prevajalska služba Evropske komisije. Prevodi zato morda še ne vsebujejo kasnejših sprememb izvirnika, ki so jih vnesli nacionalni organi. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za informacije ali podatke, ki jih vsebuje oziroma na katere se sklicuje ta dokument. Za pravila o avtorskih pravicah države članice, ki je odgovorna za to stran, glejte pravno obvestilo.